

Moć i nemoć odgoja

„Bez dobre pripreme, nema dobre nastave. I ja sam se doista uvijek savjesno i redovito pripremao za nastavu. Pripremao sam se ne samo prema naravi nastavne građe (jer su neke lekcije kompleksnije, teže, a neke jednostavnije, lakše), nego i prema sastavu učenika u dotičnom razrednom odjeljenju. Istu lekciju u dva ili tri paralelna odjeljenja istog razreda nemoguće je rastumačiti i utvrditi na isti način. U odjeljenju u kojemu su bolji đaci i u kojima su razredni autoriteti znatizeljniji i uspješniji učenici, lakše je raditi...” odlomak je iz Memoarskih zapisa Ive Perića koje nam u ovome broju predstavlja naš istaknuti povjesničar dr. sc. Franko Mirošević. Na nekom drugom mjestu Perić piše: „U svom nastavničkom odgojno-obrazovnom zanosu bio sam uvjeren da bih uspio pripitomiti i lava. Međutim, život me naučio da prihvatim realnije spoznaje: da je moć odgoja velika, ali da nije svemoguća”. Podsjetilo me to na Jana Amosa Komenskog i njegov nerealni optimizam kako *se od svakog odgajnika može izgraditi čovjek*. Kasnije se, naravno, i on uralio: *1 od 1000 ipak ne uspije*. (Sad bih ovdje trebala napisati gdje sam to pročitala ali – pojma nemam. Valjda u njegovoj *Velikoj didaktici*, koju je, kad smo već kod nje, HPKZ objavio kao prvu knjigu u svojoj Pedagogijskoj biblioteci 1871. godine – taman 201 godinu nakon što je Komensky umro. Baš je zanimljiva ta povijest.)

U sadašnjosti – ništa novo. Barem ne što se tiče tog vječnog pitanja o moći i nemoći odgoja. **Silvija Rogošić** piše o tome koliko obitelj, točnije njezin socijalni kapital (kvaliteta obiteljskih odnosa i struktura obitelji), ekonomski kapital (to ne moram crtati ☺) i ljudski kapital (razina obrazovanja roditelja i ostalih članova obitelji) pridonosi životnom zadovoljstvu budućih odgojitelja. Nije sve u novcu (a ni u nekretninama); studenti su u stanju prilagoditi se onome što imaju ili nemaju. Od svega, najznačajnom se pokazala kvaliteta obiteljskih odnosa. Struktura obitelji (jedan ili oba roditelja, broj ili nebroj braće i sestara) – nema veze. (Takvi su rezultati već ranije dobiveni i ispitivanjem srednjoškolaca pa, ako vas zanima detaljnije, potražite rad Zore Raboteg Šarić i njezinih suradnica (2009).)

Maja Ljubetić i Vedrana Batinica se također bave obiteljskim odnosima. Pročavale su odnos kvalitete prošlog odnosa s ocem i nekih značajki rizičnog ponašanja kéeri. Pokazalo se da mlađe sudionice ovog istraživanja (25 i manje godina) procjenjuju svoj odnos s ocem kvalitetnijim nego što ga procjenjuju one starije od 25. Što se pak tiče veze s rizičnim ponašanjima, od svih ovdje uključenih (pušenje, konzumacija alkohola i drugih droga, vožnja pod utjecajem alkohola, autostopiranje, krađe, rizični spolni odnosi i veze sa zlostavljačima), jedina je značajna veza dobivena između loše kvalitete odnosa s ocem i – konzumiranja droga. Zanimljivo. (Premda, moram reći da me zabrinulo to stopiranje kao rizično ponašanje. Pa roditelji me to uopće nisu naučili! Mora da su se tu stvari promijenile. Od prometnih se poduka sjećam samo dvije: kad prelaziš cestu pogledaj na sve strane; znali su da im je uzalud govoriti mi pogledaj najprije lijevo pa desno. Hm, ne zato što su mislili kako ću putovati po svijetu a u pola svijeta se mora gledati najprije desno... I druga poduka: za tramvajem (*i dečkima*, uvijek bi dodali) se ne trči. Uvijek dođe drugi.)

Kako je ovo bilo tek pilot istraživanje, nadajmo se da će biti i neki nastavak. A već i same autorice naglašavaju koliko je važno provoditi ovakva i slična istraživanja između ostaloga i s ciljem operacionalizacije programa za razvoj roditeljskih pedagoških kompetencija, osobito pedagoških kompetencija očeva koji se sve više aktivno uključuju u odgoj djece. Usput, neka istraživanja bacaju zanimljivo svjetlo na ulogu očeva u životu djeteta, već od samoga začeca. Prije svega, otac je taj koji određuje spol djeteta (koliko god je za to kroz povijest, a koja u nekim glavama još uvijek traje, okrivljavana žena). To je znači odavno poznato. No nedavno je otkriveno da se neki muški i ženski geni bore za prevlast već u maternici! Pritom ženski geni igraju za domaću ekipu a muški se bore za korist potomka. Naime, muški geni potiču fetus da iz tijela majke izvuče za sebe sve što može (pa bilo to i na njezinu štetu). Ženski geni nastoje stvari držati pod kontrolom, tj. dati mu taman onoliko hrane i energije koliko mu je potrebno. (Svašta bi sad tu moglo nadodati ali ne bi bilo znanstveno pa nećemo ☺.)

Sanja Basta i Marinela Fabijan Gašparević opisuju nam školski četverogodišnji projekt suranje s roditeljima. U razrednoj je nastavi posebna pažnja usmjerena na uključivanje roditelja u nastavne i izvannastavne aktivnosti, humanitarne akcije te korištenje neformalnih oblika suradnje poput otvorenog sata/dana, pisanih poruka u informativku, pisama ili e-mailova roditeljima, razredne priredbe, oglasne ploče ili kutića za roditelje. U predmetnoj je nastavi poseban naglasak stavljen na unaprjeđivanje suradnje s roditeljima učenika petog razreda koje se moglo realizirati, pratiti i vrednovati kroz sve četiri godine trajanja projekta. Da, malo već kasnimo s tim člankom ali princip organizacije projekta je isti – smislite svoje varijante. Ali opet imam jedan *usput*: nekad se u oblike suradnje doma i škole ubrajala (i prakticirala!) posjeta

učitelja domu učenika. Danas je to teško i zamisliti ali učiteljima je to bilo neprocjenljivo iskustvo: najbolji način da nekoga upoznaš jest da ga vidiš u njegovom prirodnom stan(išt)u. (A zamislite kako bi bilo teško tim nekadašnjim učiteljima shvatiti i samu ideju slanja e-maila ili SMS-a. Ili susreta s roditeljima u chat-roomu.)

Edita Borić, Alma Škugor i Ivana Borić istraživale su koje dimenzije kognitivnih procesa i dimenzije znanja (prema revidiranoj Bloomovoj taksonomiji) potiču pitanja i zadaci za vježbanje, ponavljanje i provjeravanje u odobrenim udžbenicima i radnim bilježnicama Prirode i društva za 4. razred osnovne škole. Ne znam hoće li vas začuditi nalaz da su “najzastupljenija pitanja koja potiču najnižu dimenziju kognitivnih procesa (59–81% pitanja iz udžbenika te 42–71% pitanja iz radnih bilježnica) i najnižu dimenziju znanja (50–73% pitanja iz udžbenika te 42–75% pitanja iz radnih bilježnica)”. Pa onda valjda i ne treba čuditi da na ukupnoj ljestvici 44 zemlje koje su, u okviru OECD-ova istraživanja PISA 2012. procjenjivale sposobnost rješavanja problema, Hrvatska zauzima 32. mjesto (s rezultatom statistički značajno nižim od prosjeka OECD-a). Detalje o tome možete pronaći na web stranicama Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje a u *Napretku* br. 1–2 iz 2013. godine imate i članak istih autorica (uglavnom istih; Ivana još tada nije bila diplomirala) o analizi pitanja u udžbenicima i radnim bilježnicama Prirode i društva prema obrazovnim postignućima.

Negdje na početku ovog uvodnika napisala sam kako u sadašnjosti nema ničeg novog – ograđujući se ipak na područje (ne)moći odgoja. Dva naredna članka govore o skroz novim stvarima. Dakle (opet ja o njima), oni učitelji što su nekoć pohodili domove učenika vrlo vjerojatno ne bi mogli ni pretpostaviti što se krije iza naslova: *Računalom podržana nastava prirode i društva* a još manje što je *Facebook u nastavi povijesti* (ili igdje drugdje). Autorica prvoga članka je **Alena Letina**, a drugi potpisuju **Andrea Vučetić i Sergej Filipović**. Prvi pokazuje kako učitelji imaju vrlo pozitivan stav o primjeni računala u nastavi no zbog raznih, uglavnom organizacijskih, problema (nekad nema računala, nekad nema interneta, nekad nema kablova itd.) – izgube volju za primjenom računala. I onda kad ga ima.

Mnogima se, ne samo učiteljima, kosa diže na glavi (kako se to lijepo kaže, bez obzira na postojanje iste) na sâm spomen Facebooka. Međutim, u tom drugom spomenutom članku autori svojim akcijskim istraživanjem pokazuju i dokazuju kako Facebook ima solidan obrazovni potencijal. Učenici šestog razreda su putem Facebooka tri tjedna obrađivali Hrvatsku u doba Arpadovića i Anžuvina. (Samo usput: što **vi** znate o tome©?) Učenicima je to bilo zanimljivo: rješavali su kvizove, stalno su dobivali povratne informacije, prezentacije su bile praćene šaljivim ilustracijama, učili su igrajući se, mnogi su popravili ocjene. U pripremu ove nastave očito je uloženo

no jako puno truda – što nas opet vraća na početak i memoare Ive Perića: “Bez dobre pripreme, nema dobre nastave“ – bila ona na Facebooku ili na školskoj ploči.

I na kraju, članak **Josipa Cvenića** i **Renate Barić** o psihometrijskim karakteristikama hrvatske verzije Upitnika intrinzične motivacije za vježbanje (IMI). Uglavnom, želite li mjeriti intrinzičnu motivaciju za vježbanje, imate sada za to pouzdani mjerni instrument za samopocjenu četiri aspekta rečene motivacije: uživanje u vježbanju, kompetencije za vježbanje, uloženi napor i pritisak zbog vježbanja. Koliko ja vidim u tablici 4, s godinama su te procjene na svim skalama sve niže. Odmah mi je laknulo ☺.

I na samome kraju, dvije obavijesti:

1. Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja 24. i 25. veljače 2016. god. organizira znanstveno stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem na temu: *Suvremeni pristup odgoju i obrazovanju darovite djece i učenika*. Za prijavu rada ste zakasnili (ali ipak provjerite, možda su u međuvremenu rokovi produljeni), no za prijavu sudjelovanja još ima dovoljno vremena.
2. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu objavio je natječaj za upis na akreditirani sveučilišni poslijediplomski specijalistički studij iz područja obrazovnih znanosti, pod nazivom: *Cjeloživotno učenje* (A – Pedagoško – psihološki modul ili B Modul: Kineziološka edukacija u predškolskom odgoju i primarnom obrazovanju). Na kraju studija se stječe zvanje univ.spec.educ. a postoji i mogućnost nastavka studija na doktorskom studiju. Više informacija možete vidjeti na: <http://www.ufzg.unizg.hr/?p=19940>

Kad prestanemo učiti, počinjemo umirati – reče mudro Einstein a ja kažem, ne š ti mudrosti, vidimo se (?) u broju 4.

Dubravka Miljković